

**ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВИСВІТЛЕННЯ ПОДІЙ
ВІТЧИЗНЯНОЇ ІСТОРІЇ В КОНТЕКСТІ РОЗБУДОВИ
УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ**

О.В. Головка, канд. іст. наук, доц. (*ХДУХТ, Харків*)

**ВТІЛЕННЯ КОМУНІСТИЧНИХ ІДЕЙ У ПРОЦЕСІ
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ У 20-Х РОКАХ ХХ СТ.**

З перемогою радянської влади питання дошкільного виховання посіло своє місце у загальній системі розвитку освіти, яку почали впроваджувати більшовики спочатку у промислових регіонах у 1919 році, а потім і на усій території УСРР.

Згідно з партійною програмою та рішеннями радянського уряду, виховання дітей, починаючи з наймолодшого віку, повинно було стати повністю прерогативою суспільних органів виховання. Якщо у РФСРР провідниками цих ідей були, насамперед, такі партійно-державні діячі, як В. Ленін, Н. Крупська, О. Колонтай, то в Україні прихильником нової педагогіки став Г. Гринько – нарком народної освіти УСРР. Під його керівництвом була розроблена концепція радянської системи освіти та виховання підростаючого покоління в УСРР. Згідно з нею, сім'я не могла бути центром виховного процесу, оскільки він вважав, що в Україні відбувалася деградація традиційних сімейних основ і виховання дітей відбувалося під впливом вулиці [8].

На початку 20-х років відбувалось інтенсивне створення державних і громадсько-суспільних закладів виховання. Це зумовлювалось наступними чинниками:

– по-перше, економічна розруха в Україні на початку 20-х років внаслідок першої світової, а пізніше й громадянської воєн, приречла понад один мільйон дітей на голодну смерть. Державні органи вимушені були взяти на себе певні зобов'язання по забезпеченню харчуванням та вихованням знедолених дітей;

– по-друге, державне дошкільне виховання мало відповідати основним положенням радянської концепції освіти, тобто повній заміні усіх навчальних та виховних закладів дитячим будинком;

– по-третє, спостерігалось залучення жінок до сфери суспільного виробництва і сім'я поступово втрачала можливість повністю виховувати дітей;

– по-четверте, відбувалась руйнація старої дореволюційної педагогіки, яка розглядала дошкільне виховання лише як вимушений захід для працюючих батьків та дітей-сиріт, надаючи перевагу родинному вихованню дитини на ранньому етапі життя.

Вищенаведене свідчить, що уряд радянської України вважав за необхідне інтенсивно розвивати систему дошкільного виховання як один з найбільш важливих чинників збереження життя дітей, які залишилися без батьків у роки громадянської війни. Поруч з тим, ставилося завдання впровадження комуністичної ідеології у виховання і свідомість підрастаючого покоління.

1 липня 1920 року НКО УСРР прийняв Декларацію «Про соціальне виховання дітей». У цьому документі були накреслені конкретні шляхи, спрямовані забезпечити у країні соціальний захист безпритульних і голодуючих дітей. В ньому містились нові концептуальні положення щодо поступової заміни загальноосвітньої школи дитячим будинком, у якому виховуються усі діти віком до 15 років [2, с. 26–38].

Як вже зазначалося вище, керівництво НКО УСРР помилково вважало, що сім'я негативно впливає на виховання дитини нового суспільства. У тезах доповіді наркома народної освіти УСРР Г. Гринька на I Всеросійській нараді з питань освіти від 17 жовтня 1920 року підкреслювалось, що постійно і незмінно поширюється процес розпаду сім'ї та зменшується її значення як джерела виховного впливу. У подальшому Г. Гринько продовжував відстоювати тезу щодо нездатності сім'ї позитивно впливати на виховання дитини. У 1922 році він стверджував, що «величезне послаблення сім'ї, особливо робітничої – незаперечний факт. Сім'я втрачає здатність турбуватися про дітей» [8 с. 11].

Таким чином, у підґрунтя радянської системи народної освіти в УСРР було покладено соціальне виховання дітей віком від 4 до 15 років, яке передбачало розширення впливу суспільства на життя людини, її навчання й виховання з витісненням «несуспільних» виховних впливів – насамперед сім'ї, неорганізованого середовища, тобто вулиці. Окремі освітньо-виховні заклади – дитячий садок, школа, позашкільний заклад – повинні були злитися в «єдиний соціальний організм» з суспільним соціальним вихованням. Таким «організмом» мав стати дитячий будинок, у якому дитина перебувала б протягом усього «соцвихівського» віку від 4 до 15 років [2, с. 42].

Список використаних джерел

1. Гринько Г. Очерредные задачи советского строительства в области просвещения / Г. Гринько. – Харьков : Тип. Б. Бенгис, 1926. – 126 с.

2. Культурне будівництво в Українській РСР (1917-1941 рр.) // 36. документів. – Т.1. – К. : ДПВ, 1969. – 620 с.

3. Про соціальне виховання дітей // Збірник декретів, постанов, наказів та розпоряджень по Народному Комісаріату освіти УРСР. – Вип. 1. – Харків : Вид. НКО УСРР, 1920. – С. 26–38.

Л.І. Ковалівська, член Асоціації дослідників Голодоморів в Україні
(*Пирятин*)

ГОЛОДОМОРИ В УКРАЇНІ ЯК НАСЛІДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ТОТАЛІТАРНОГО РЕЖИМУ

Знання історії України навчить
молоде покоління українців
любити Україну і не бути
байдужими до її ворогів.

Левко Лук'яненко

Прикладом розбудови демократичної української держави (Київська Русь) було правління князя Київської Русі Ярослава Мудрого (1019–1054), який започаткував писати зводи державних законів, дотримання яких сприяли зміцненню могутності Київської Русі. Він умів налагоджувати міцні політичні зв'язки з правителями інших держав, зміцнюючи їх шлюбними союзами своїх доньок.

Правління Володимира Мономаха, онука Ярослава Мудрого, також характеризується як демократичне. Він розширив Руське законодавство, додавши до нього свій «Статут» (бл. 1113 р.). Він є автором дидактичної праці «Повчання» (бл. 1109 р.).

У кінці XII – на початку XIII ст. розпочалися чвари серед спадкоємців руських князів. Сепаратистські тенденції в Київській Русі починають перемагати. Занепадає колективне правління державою, поступово втрачає провідний статус Київ. Монголо-татарська навала застала Київську Русь роз'єднаною, ослабленою нескінченними усобицями й нападами половців.

У 1223 р. монголо-татари напали на Київську Русь 150–200-тисячним військом. У 1239 р. зазнали поразки Переяслав та Чернігів, а в 1240 р. – Київ. Період занепаду тривав до середини XVII ст. Після того, як у 1647 р. було обрано гетьманом України Богдана Хмельницького, ним було відновлено демократичний устрій у державі. Він зберігався за життя гетьмана й після укладання з Московією Переяславського договору (1654) про військову взаємодопомогу. У